

כשם שתרומה גדולה ניטלת באומד –

Just as the 'big' *T'rumoh* is taken by estimation

Overview

(תרומת מעשר regarding) פסוק teaches that we derive from the (regular תרומה גדולה) which states¹ that just as תרומה גדולה לכם תרומתכם¹, ונחשב לכם תרומתכם, תוספות. תוספות. ניטלת באומד elaborates on this rule of

ומיהו אין להקיש תרומת מעשר לתרומה גדולה שיועיל במתכונן חיטה אחת לפטור הכרי² -
However, we cannot compare תר"ג to תר"מ in the sense that if he intends that one kernel of wheat should exempt the entire silo that it should be effective, and one need not separate any more מעשר -

דהא מעשר אמר רחמנא -

Since the תורה states מעשר, so one must separate a tenth, and חטה אחת is insufficient.

ומיהו אם במתכונן מוסיף נראה דמועיל³ דמקשינן להכי לתרומה גדולה -
However if he intentionally added and separated more than a tenth for תר"מ it is the view of תוספות that it will be effective, for in this regard we do compare תר"מ to תר"ג -

כדמוכח בפרק כל המנחות באות מצה (מנחות דף נה,א)⁴ דקתני תורמין תאנים על הגרורות במנין⁵ -
As this is evident in מצה, where the ברייתא states; 'one may separate (fresh) figs as [מעשר] for dried figs, by the number of figs -
ופריך דהוי מרבה במעשרות⁶ ומיירי במרבה בתרומת מעשר כדמוכח סיפא⁷ -

And the גמרא asks, 'but he is adding on his מעשר', and that ברייתא is discussing

¹ במדבר (קרח) יח, כו.

² אומד. One may have mistakenly assumed that included in this comparison is that just as by תר"ג the rule is that תר"מ (מה"ת) חטה אחת פוטרת את כרי (מה"ת), the same should apply to תר"מ.

³ One may have assumed that since the תורה requires מעשר, so just as less than מעשר is insufficient, the same should apply if he gave more than מעשר; only a tenth becomes תרומה but not the remainder, תוספות negates this argument. The fact that the תורה calls it מעשר requires that it not be less than a tenth; the fact that it is compared to תרומה (which is compared to מעשר ראשון regular) teaches that the תר"מ may be more than a tenth and it is not מקולקל. However by regular (ניטלת באומד) if one separates more than a tenth his מעשר is מקולקל. See footnote # 6 & 8.

⁴ See there, נד, ב.

⁵ If one has ninety גרורות he may set aside ten תאנים as מעשר for these גרורות. Generally תאנים are larger than גרורות.

⁶ Ten תאנים are more than ten percent of the total ninety גרורות and ten תאנים (since they are larger). If one separates more than a tenth for מעשר there is a problem with the מעשר (not with the חולין). If one has ten pounds of grain and he separates two pounds for מעשר; only one (of the two pounds) is מעשר (it is the tenth), but the other pound remains טבל since no מעשר was set aside for it, and it cannot be מעשר, for the מעשר is already in the other pound. טבל and מעשר are mixed up in these two pounds, we do not know which is what.

⁷ The גמרא there points this out.

adding תר"מ (not תרומה), as is evident in the סיפא of that ברייתא -

ומוקי לה לרישא כאבא אלעזר בן גמלא והתם מרבה במתכוין -

And in order to answer this question the גמרא there **establishes the רישא** (of תורמין) **according to אבא אלעזר** (תאנים על הגרוגרות במנין) **that תר"מ** may be taken באומד (so therefore it does not matter that it is more than a tenth), **and there he intends to increase** the תר"מ for he is being מעשר תאנים על הגרוגרות, proving that according to אאב"ג, one may set aside more than a tenth for תר"מ.

ת"מ has so far asserted that according to אב"ג one may give more than a tenth for ת"מ, and now תוספות adds that this applies to regular מעשר as well.

ונראה דלית ליה כלל לאבא אלעזר בן גמלא מרבה במעשרות מעשרותיו מקולקלין -

And it is the view of 'חוס' that אב"ג does not agree at all to the ruling that whoever is מרבה במעשרות his מעשרות are ruined, but rather even the addition is proper מעשר -

דבמעשר [ראשון] נמי שרי מאומד כדאמרינן בסוף בכורות⁹ -

For even מעשר ראשון is permitted to be taken by estimation, as the ברייתא states in the end of מסכת בכורות -

יכול היה לו מאה טלאים ונטל עשרה או עשרה ונטל אחד יהיו מעושרים -

‘I would think if he had one hundred sheep and he took ten for מעשר בהמה or he had ten sheep and took one, that they should be considered tithed -

תלמוד לומר עשירי¹⁰ ואין זה עשירי רבי יוסי ברבי יהודה אומר מעשר -

The פסוק teaches, ‘the tenth’ and this is not the tenth; however ריב"י maintains it is a proper מעשר -

ומפרש התם דטעמא דרבי יוסי ברבי יהודה דסבר כאבא אלעזר בן גמלא ¹¹ -

And the גמרא explains there that the reason of ריב"י that it is מעשר is because he agrees with אב"ג (who compares תר"ג to תר"מ) -

ומעשר קרייה רחמנא תרומה דכתיב¹² כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה -

And ריב"י adds that the תורה refers to מעשר as תרומה, for it is written, ‘for the מעשר of the בני"י which they will separate for 'ה as תרומה, I have given it to the לויים - ואיתקש מעשר בהמה למעשר דגן כדאמר התם בריש פירקין¹³ -

⁸ See footnote # 6. This is different from what we have assumed in the end of footnote # 3.

9 ב.ת.

¹⁰ The פסוק (in כז, לב [בחוקותי] ויקרא reads, וְכָל מַעֲשֹׂר בָקָר וְצֹאן לֹל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשֹּׁבֵט הַזֶּה שִׁירִי יִהְיֶה קָדֵשׁ לַיהוָה

¹¹ The גמרא there refers to him a גומל (not א"א) (גמלא said his ruling (that it can be taken באומד concerning (מעשר בהמה and מעשר דגן [ראשון] (מעשר (both מנעור extends this ruling to ריב"ז; however תר"מ and תר"ג (both תרומות).

¹² במדבר (קרח) יח, כד. The פסוק calls מעשר by the name of תרומה, so we say just as תרומה is באומד, the same applies to מעשר ראשון [דגן].

¹³ The *נבאבתם שמה עלתים וזכיתם ואת מעשרתיכם וגו'* (דברים [ראה] יב, א) in פסוק (in *ברייא* there on א,ג, cites the פסוק is discussing two types of מעשרות namely דגן and מעשר בהמה and they are compared to each other.

And מעשר דגן is compared to מעשר בהמה as the גמרא states there in the beginning of that פרק, so ריב"י continues -

מה מעשר דגן ניטל מאומד ובמחשבה¹⁴ כולי -

Just as מעשר of grain is taken מאומד and by מחשבה, etc. so too מעשר בהמה.

ובמעשר ראשון איירי דכתיב¹⁵ בסיפא דקרא נתתי ללויים לנחלה -

And we are discussing מעשר ראשון as it is written in the end of the פסוק, 'I have given it to the לויים for an inheritance'.

תוספות asks:

ואם תאמר ואמאי אצטריך התם¹⁶ לאוקמי כאבא אלעזר -

And if you will say; but why was it necessary there in מסכת בכורות to establish

מעשר בהמה like א"א in order to explain why one may take ten percent for מעשר בהמה -

לא הוה ליה למימר אלא דאיתקש מעשר בהמה למעשר דגן¹⁷ -

The גמרא should have only said that מעשר בהמה is compared to מעשר דגן, so -

מה מעשר דגן ניטל אחד מעשרה אף מעשר בהמה כן אפילו בלא העברת שבט¹⁸ -

Just as מע"ד is taken one from ten (there is no rule of 'the tenth'), the same is by

מע"ב (one of ten is מעשר) even without passing under the staff (we do not require 'the tenth'); why was it necessary to compare (ראשון) מעשר to מעשר?

תוספות answers:

ויש לומר דמשמע ליה דלרבי יוסי ברבי יהודה בנטל אחד מעשרה הוי מעשר -

And one can say; that it seemed to the גמרא, that according to ריב"י it is a

proper מעשר when he took one from ten (not 'the tenth') -

אפילו אינם שוים כמו במכניס לדיר להתעשר דמסתמא אין דרכן להיות שוין -

Even if the animals are not equal (so he did not take an exact ten percent); the

גמרא assumed this, since just as when he brings them into the pen for מעשר

where presumably it is not usual that all ten are the same and nevertheless it is a

proper מעשר, so presumably when he takes ten percent of the animals (according to ריב"י) it is not exactly ten percent -

¹⁴ We know that מעשר דגן is taken מאומד since it is compared to מעשר בהמה. Therefore מעשר בהמה can also be taken מאומד, so it certainly does not require that it should be the tenth, but rather he can take one of ten. This מע"ד of ריב"י is in fact (ת"מ) as תוספות points out. We see that ריב"י explicitly maintains that מעשר ראשון can be taken מאומד, and the גמרא states that ריב"י follows the view of אב"ג, who presumably also agrees that all מעשר (including מע"ר) can be taken מאומד. See however later in this תוס' (the text by) footnote # 23.

¹⁵ See (text by) footnote # 12. מעשר ראשון is given to the לויים (however ת"מ is given to the כהנים).

¹⁶ See footnote # 9.

¹⁷ See footnote # 13.

¹⁸ See footnote # 10; the view of the ת"ק is that מעשר בהמה must be the tenth cow which passes תחת השבט under the staff.

הלכך צריך לאוקמי כאבא אלעזר בן גמלא -

Therefore it was necessary to establish that אב"ג agrees with ריב"י -

דאי לאו דאבא אלעזר הוה אמינא דבנטל אחד מי' בעינן שוין כמו במעשר דגן -

For if not for א"א I may have thought that when taking one from ten it is necessary that they be equal (so the מעשר is exactly ten percent) as it is by מעשר where we require ten percent (except for אב"ג); we would have assumed this -

אף על גב דבמכניס לא בעינן שוין¹⁹ -

Even though that by מכניס we do not require that they be equal.

תוספות asks:

וקשה כיון דשרי אפילו מעשר מאומד אמאי איצטריך במנחות²⁰ לאוקמי בתרומת מעשר -

And there is a difficulty since we are now saying that ריב"י (and אב"ג) permit taking even מעשר by estimation, why was it necessary for the גמרא in מנחות to establish (the following case) by תרומת מעשר -

הא דאמר רבי אלעזר ברבי יוסי אבא היה נוטל עשר גרוגרות שבמקצוע על תשעים שבכלכלה -
This which רב"י said, 'my father would take ten גרוגרות from the מקצוע to separate them as מעשר for the ninety fresh figs in the basket; why say that this means תר"מ -

לוקמה במעשר גופיה²¹ -

Let the גמרא establish it by regular (ראשון) מעשר?!

תוספות answers:

ויש לומר דנהי דרבי יוסי ברבי יהודה סבר דאפילו מעשר ניטל מאומד²² -

And one can say; that granted that ריב"י maintains that even מעשר ראשון can be separated מאומד -

דלמא אבא אלעזר לית ליה הך סברא²³ -

Perhaps א"א does not agree with this logic; he maintains that only תר"מ may be separated מאומד but not מע"ר -

An alternate answer:

¹⁹ One may have assumed that when he is taking the 'עשירי' (the tenth), the way the פסוק states then it is does not matter whether it is exactly ten percent as long as he is the tenth (so the מעשר is valid even if אינן שוות), however if we allow ten percent because we derive it from מעשר דגן (so if we do not agree with אב"ג [that מעשר is מאומד], but needs to be exactly ten percent) we would assume that מעשר בהמה also needs to be exactly ten percent (בעינן שוות) therefore the גמרא states that ריב"י agrees with אב"ג that מעשר דגן is taken באומד (not exactly ten percent) therefore מעשר בהמה (which is compared to דגן) also does not require exactly ten percent (לא בעינן שוות).

²⁰ נדב.

²¹ The fact that the גמרא did not establish it by מעשר ראשון but rather by תר"מ would indicate that only תר"מ may be taken באומד but not מע"ר; in contradiction to what תוספות assumed. See text by footnote # 8.

²² See footnote # 14.

²³ See footnote # 14. See 'Thinking it over'.

ועוד דניחא ליה לאוקמיה בתרומת מעשר משום דברישא קתני תורמין:

And additionally the גמרא prefers to establish the ברייתא by תרומת מעשר, since in the רישא of the same ברייתא he mentions תורמין which refers to תרומה (as in מ"מ) as opposed to מע"ר which (generally) is not called תרומה.

Summary

מאומד According to all ריב"י (including מע"ר and מעשר בהמה) may be taken. מע"ב and מע"ר regarding ריב"י would agree with אב"ג is not certain whether תוספות. They both agree that if he gave more than a tenth by מ"מ that it is not מקולקל.

Thinking it over

1. 'אבא היה' that the reason the גמרא did not establish the case of answers²⁴ תוספות. 'נוטל וכו' by regular מעשר is because perhaps אב"ג does not maintain that regular מעשר can be taken מאומד (only מ"מ). However the גמרא could have established that case according to ריב"י who certainly maintains that even מע"ר can be taken מאומד as clearly²⁵ states?!²⁶

2. What will be the rule regarding עני מעשר and שני מעשר can they also be taken according to אב"ג and ריב"י?²⁷

---

²⁴ See footnote # 23.

²⁵ See footnote # 14.

²⁶ See מהרש"א.

²⁷ See מהרש"א.